

PARTER**Kärande**MARIE Louise Agnes Lilian Maud Grettve, [REDACTED]
[REDACTED]

Ombud: Juristerna Henrietta Cahn och Alexander Ottosson
c/o Centrum för rättvisa
Box 2215
103 15 Stockholm

Svarande

Staten genom Justitiekanslern
Box 2308
103 17 Stockholm

Ombud: Föredragandena [REDACTED] och [REDACTED]

DOMSLUT

1. Staten genom Justitiekanslern ska till Marie-Louise Grettve betala 20 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 7 april 2022 till dess betalning sker.
2. Staten genom Justitiekanslern ska ersätta Marie-Louise Grettve för rättegångskostnader med 2 023 kr, varav 1 123 kr avser ombudsarvode, jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från denna dag till dess betalning sker.

BAKGRUND

Marie-Louise Grettve äger fastigheten [REDACTED] i Salems kommun. Under 2007 anslöts fastigheten till det kommunala VA-nätet och vägarbeten utfördes på och intill fastigheten. Marie-Louise Grettve ansåg att det medförde att [REDACTED] och vägbanken höjdes med drygt en meter, vilket i sin tur gjorde att infarten till hennes fastighet inte längre kunde användas.

2014 begärde hon att bygg- och miljönämnden skulle förelägga kommunen i egenskap av fastighetsägare att vidta rättelse enligt 10:1 ÄPBL (äldre plan- och bygglagen) och återställa hennes infart. Nämnden beslutade till hennes nackdel samma år, varefter hon överklagade till Länsstyrelsen i Stockholm, som avlog överklagandet. Hon överklagade till Mark- och miljödomstolen (MMD), som undanröjde Länsstyrelsens beslut och visade målet åter till kommunen. Kommunen överklagade återförvisningsbeslutet till Mark- och miljööverdomstolen (MÖD), som avvisade överklagandet.

Nämnden återupptog handläggningen och beslutade att lämna hennes anmälan utan åtgärd då preskription enligt 10:27 ÄPBL inträtt. Hon överklagade till Länsstyrelsen, som avlog överklagandet, och sedermera till MMD, som också avlog, och slutligen till MÖD, som nekade prövningstillstånd.

YRKANDEN M.M.

Marie-Louise Grettve har yrkat att Staten genom Justitiekanslern ska till henne betala 20 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning till dess full betalning sker. Till grund för sin talan har hon uppgett följande.

- Hon inledde ett rättsligt förfarande 2014-09-02 där hon begärde att kommunen skulle föreläggas att vidta rättelse med anledning av att åtgärder som krävt marklov hade vidtagits utan sådant lov.
- Länsstyrelsen i Stockholm bedömde i beslut 2019-05-22 att möjligheten att besluta om rättelse av olovliga markåtgärder hade fallit bort pga. preskription

enligt 10:27 ÄPBL, trots att det rättsliga förfarandet inletts inom preskriptionsfristen. MMD instämde i länsstyrelsens bedömning i dom 2019-10-15 och MÖD nekade prövningstillstånd 2020-10-14.

- Genom att Marie-Louise Grettves anspråk har preskriberats under pågående rättsligt förfarande – vilket har kommit till uttryck genom ovanstående beslut och domar² – har hennes rätt enligt art 6.1 överträtts.
- Överträdelsen har medfört ideell skada som med hänsyn till överträdelsens art och omständigheterna i övrigt skäligen kan uppskattas till 20 000 kr.

Staten har bestritt Marie-Louise Grettves talan och anfört följande grunder. De faktiska omständigheterna avseende det rättsliga förfarandet erkänns. Vidare erkänns att art 6 är tillämplig och att preskriptionen innebär en inskränkning i Marie-Louise Grettves rätt. Staten anser dock att inskränknigen haft ett legitimt syfte och varit proportionerlig. Slutligen förnekar staten att Marie-Louise Grettve lidit en ideell skada. Även om tingsrätten skulle bedöma att en överträdelse har skett anser staten att ett erkännande av överträdelsen utgör en tillräcklig gottgörelse.

Marie-Louise Grettve har erkänt att den inskränkning som preskriptionsbestämmelsen utgör har ett legitimt syfte, men förnekat att den är proportionerlig.

DOMSKÄL

Rättsliga utgångspunkter

Statens skadeståndsansvar

Av 3 kap. 4 § skadeståndslagen följer att staten ska ersätta

1. personskada, sakskada, ren förmögenhetsskada och skada på grund av kränkning om skadan uppkommit till följd av att den skadelidandes rättigheter enligt Europakonventionen har överträtts från statens sida, och
2. annan ideell skada som uppkommit till följd av en sådan rättighetsöverträdelse.

Skadestånd enligt första stycket ska endast utges i den utsträckning det är nödvändigt för att gottgöra överträdelsen.

Den rätt till skadestånd som kodifierats genom denna bestämmelse har sin grund i Europakonventionens krav på varje konventionsstat att tillhandahålla effektiva rättsmedel i fråga om överträdelser av de rättigheter som finns i konventionen. Europakonventionens närmare innehåll klargörs i första hand av konventionens och tilläggsprotokollens texter. I den utsträckning Europadomstolen har klargjort hur en fråga ska bedömas bör svenska domstolar vara lojala med den tolkningen. Samtidigt framgår det av Europadomstolens praxis att konventionsstaterna ofta har en bedömningsmarginal i förhållande till bestämmelserna i konventionen. Det ska ses i ljuset av att nationella domstolar normalt är bättre lämpade än Europadomstolen att bedöma ett mål utifrån nationella behov och förhållanden. Det uppställs inte något krav på att det ska vara uppenbara överträdelser av konventionen för att skadeståndsansvar ska komma i fråga. (Se prop. 2017/18:7 s. 20–22.) I förarbetena framhålls vidare att det inte uppställs något krav på att en konventionsöverträdelse ska ha varit allvarlig för att en skadeståndstalan ska kunna bifallas. Om överträdelsen skulle vara mindre allvarlig bör det i stället vara något som en domstol kan ta hänsyn till vid bedömningen av skadans storlek. (Se a. prop. s. 33.)

Rätten till domstolsprövning enligt Europakonventionen

I artikel 6.1 stadgas följande.

1. Var och en skall, vid prövningen av hans civila rättigheter och skyldigheter eller av en anklagelse mot honom för brott, vara berättigad till en rättvis och offentlig förhandling inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol, som upprättats enligt lag. [...]

Om det i nationell rätt uppställts särskilda hinder mot domstolsprövning, t.ex. preskription eller talefrister, kan det leda till en överträdelse av rätten till dom-

stolsprövning. Europadomstolen har uttalat att preskription är en vanligt förekommande och naturlig begränsning av domstolars prövningsrätt, som är förenlig med artikel 6.1, i vart fall om fristen inte är anmärkningsvärt kort eller på annat sätt oskälig. Om det är myndigheternas fel att preskription har inträtt påverkar däremot detta bedömningen. (Se Hans Danelius m.fl., Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, s. 230, Juno Version 6.)

I *Vrbica mot Kroatien* hade preskription inte inträtt när verkställighet av en fordringsdom begärdes, men preskriptionstiden fortsatte att löpa och när verkställighetsfrågan skulle avgöras hade preskription inträtt. Europadomstolen konstaterade att rätten till domstolsprövning inte var absolut, men att de hinder som ställts upp i nationell rätt ska ha ett legitimt syfte och vara proportionerliga (p. 63). Europadomstolen kom i det här fallet fram till att Kroatien hade gjort sig skyldig till en överträdelse av rätten till domstolsprövning (p. 72 och 73).

Preskription avseende s.k. rättelseföreläggande i plan- och bygglagen

Byggnadsnämnden får inte besluta om ett rättelseföreläggande om det har förflutit mer än tio år från överträdelsen (11 kap. 20 § plan- och bygglagen). Vid tiden för den prövning som gjordes i det aktuella målet gällde den äldre plan- och bygglagen. Preskriptionsfristen var dock innehållsmässigt densamma (se Camilla Adolfsson m.fl., Plan- och bygglagen, kommentaren till 11 kap. 20 §, Juno Version 11).

Tingsrättens bedömning

Parterna är ense om att preskriptionsbestämmelsen utgör en begränsning av Marie-Louise Grettves rätt till domstolsprövning och att bestämmelsen har ett legitimt syfte. Parterna är dock oense om de inblandade myndigheternas och domstolarnas tillämpning av preskriptionsbestämmelsen utgör en proportionerlig inskränkning av Marie-Louise Grettves rätt till domstolsprövning.

Av Europadomstolens praxis står det klart att preskriptionsbestämmelser av det aktuella slaget inte i sig utgör en överträdelse av rätten till domstolsprövning. Däremot kan de nationella myndigheternas och domstolarnas tillämpning av preskriptionsbestämelsen utgöra en överträdelse beroende på omständigheterna i det enskilda fallet.

Enligt rättspraxis bryts inte preskriptionsfristen avseende rättelseföreläggande när den enskilde väcker talan utan som tidigast när byggnadsnämnden beslutar i frågan om rättelseföreläggande (se NJA 2010 s. 96). Gällande rätt avseende preskriptionsfristen borde leda till att byggnadsnämnder, länsstyrelser och inblandade mark- och miljödomstolar handlägger den här typen av ärenden med viss skyndsamhet.

Bygg- och miljönämnden i Salem (1) fattade sitt avslagsbeslut den 11 november 2014 efter två månaders handläggning. Efter att Marie-Louise Grettve överklagat fattade Länsstyrelsen i Stockholms län sitt avslagsbeslut den 20 november 2015 efter ca ett års handläggning. I beslutet noterade Länsstyrelsen att ombyggnaden av vägen (dvs. startpunkten för preskriptionstiden) genomfördes under 2007. Efter att Marie-Louise Grettve överklagat fattade Mark- och miljödomstolen sitt återförvisningsbeslut den 18 oktober 2016 efter ca elva månaders handläggning. Efter att Bygg- och miljönämnden i Salem överklagat fattade Mark- och miljööverdomstolen sitt avvisningsbeslut den 29 september 2017 efter elva månaders handläggning. Bygg- och miljönämnden i Salem (2) fattade sitt avslutande avslagsbeslut den 18 september 2018 efter ca ett års handläggning.

Marie-Louise Grettves anmälan var inte särskilt omfattande, vilket illustreras av att byggnadsnämnden fattade sitt första beslut redan efter två månader. I vart fall från länsstyrelsens handläggning stod det klart för de inblandade myndigheterna och domstolarna att startpunkten för preskriptionen var 2007. I ljuset av detta framstår länsstyrelsens, mark- och miljödomstolens och mark- och miljööverdomstolens handläggning som väl långsam. Därtill ska beaktas att byggnadsnämnden, som företrädde av advokat, överklagade mark- och miljödomstolens beslut utan att ha rätt till det. Enbart därigenom försenades handläggningen med elva månader. Sammantaget bedöms

varken byggnadsnämnden eller domstolarna ha handlagt ärendet med den skyndsamhet som varit påkallad på grund av att den preskriptionsfrist som fortsatte att löpande under handläggningens gång. Dessa brister i handläggningen utgör en överträdelse av Marie-Louise Grettves rätt till domstolsprövning. Det förhållandet att Marie-Louise Grettve lämnade in sin anmälan först sju år efter preskriptionsfristen startat påverkar inte tingsrättens bedömning eftersom hennes anmälan hade kunnat prövas inom preskriptionstiden om byggnadsnämnden och domstolarna handlagt ärendet med en rimlig grad av skyndsamhet.

Rätten till ideellt skadestånd

Staten har gjort sig skyldig till en överträdelse av Marie-Louise Grettves rätt till domstolsprövning. Något annat rättsmedel för gottgörelse än skadestånd bedöms inte föreligga. Marie-Louise Grettve fick vänta i ca fyra år innan hon fick besked om att hennes anmälan inte kunde prövas på grund av preskription. Den ideella skadan bedöms därför vara större än att det skulle vara tillräckligt att endast konstatera att en överträdelse har skett. Det yrkade beloppet för ideell skada bedöms som skäligt med beaktande av omständigheterna.

Rättegångskostnader

Med denna utgång av målet ska staten ersätta Marie-Louise Grettve för rättegångskostnader med yrkat belopp.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 1](#) (TR-02)

Ett överklagande, ställt till Svea hovrätt, ska ha kommit in till tingsrätten senast den 11 april 2023. Prövningstillstånd krävs.

Måns Wigén